

ЛЕКЦІЯ 5

4.2 Екологічний контроль за впливом сільськогосподарських об'єктів на водні ресурси

Найбільш небезпечні для водних ресурсів сільськогосподарськими об'єктами є тваринницькі комплекси.

Тваринницькі комплекси – це підприємства, на яких виробництво яловичини, свинини, птиці поставлено на промислову основу. До них належать свинокомплекси, комплекси великої рогатої худоби (ВРХ), молочно-товарні ферми промислового типу.

Досвід експлуатації діючих тваринницьких комплексів свідчить про інтенсивне забруднення ними навколишнього природного середовища, а тому головною метою перевірки є виявлення рівня впливу комплексу на стан поверхневих і підземних вод.

Головна відмінність тваринницьких комплексів від промислових об'єктів – забруднювальними речовинами, які утворюються на комплексі, є не хімічні речовини й важкі метали, що характерно для об'єктів промисловості, а органічні речовини й надзвичайно високі концентрації сполук азоту. Крім того, гнойові стоки можуть вміщувати залишки біологічно активних сполук (лікарські препарати, інсектициди, дезінфікуючі речовини, гормони), які використовуються в сучасному тваринництві для лікування й стимуляції росту тварин, дезінфекції й дезінсекції тваринницьких приміщень.

Якщо стічні води промислових підприємств після відповідного очищення скидаються в поверхневі водойми, то стоки тваринницьких підприємств після очищення підлягають утилізації. Випуск січних вод у водні об'єкти допускається тільки після вирішення питань про можливість максимального їх повторного використання в оборотних системах та для зрошення в сільському господарстві.

Джерелами забруднення поверхневих і підземних вод на прилеглий до комплексу території є місця накопичення гною (гнойосховища), споруди обробки гнойових стоків та поля зрошення.

Водопостачання комплексів здійснюється з поверхневих водойм або підземних джерел.

Компонентами, що утворюють гноївку, є рідкі екскременти тварин, технологічна й змивна вода, підстилковий матеріал, залишки дезінфікуючих засобів та ін.

Видалення гною з тваринницьких приміщень і його транспортування здійснюється механічним або гідравлічним способами:

- механічний спосіб застосування на невеликих підприємств з утримання ВРХ і на свинокомплексах із вирощуванням до 12 тис. голів на рік. При цьому застосовуються скребкові та штангові транспортери, скрепери та бульдозери;

- гідрозмивальні системи гнойовидалення використовуються на свинокомплексах потужністю 24 тис. і більше голів на рік;

- на інших тваринницьких підприємствах застосовується самотічна система видалення гною безперервної або періодичної дії.

Перевіряється відповідність фактичного використання води в л/добу проектним нормам. За перевищення проектних норм інспектор складає відповідний припис.

Визначаються об'єми повторного використання води в оборотних системах та підраховується процент економії свіжої води. Повторно можуть використовуватись освітлені, дезодоровані й, за необхідності, знезаражені поверхневі стоки та біологічно оброблена рідка фракція для промивання каналів від гною всередині приміщень.

Усі споруди систем з підготовки до використання гною та його фракцій, а також забруднених гноєм поверхневих стоків мають забезпечуватися надійною гідроізоляцією, яка виключала б фільтрацію рідкої частини гною в ґрунтові води.

Для транспортування рідкого гною, гнойових стоків, рідкої фракції та осаду відстійників використовується гідротранспортування, а для твердої фракції – мобільний транспорт.

Гнойосховища влаштовуються прифермські або польові, секційного типу:

- конструкція гнойосховищ залежить від кількості тварин, консистенції гною, фізико-хімічних якостей ґрунтів та рівня ґрунтових вод;
- конструкція гнойосховищ повинна виключати забруднення підземних і поверхневих вод: на фільтрувальних фунтах дно й відкоси повинні захищатися протифільтраційним екраном;
- на великих підприємствах потужністю 24 тис. свиней на рік і більше не допускається влаштування гнойосховищ рідкого гною, не розділеного на фракції.

Очищені стічні води використовуються для зрошення сільськогосподарських культур:

- розрахункова мінімальна площа під побудову зрошувальної системи повинна забезпечувати використання всього річного об'єму стоків комплексів;
- допускається використання води природних джерел для розбавлення стоків.

Під час перевірки також визначаються:

- загальний санітарний стан території, об'єкта й можливість його негативного впливу на довкілля, зокрема, на якість поверхневих і підземних вод;
- стан виконання вимог попередніх перевірок об'єкта контролюючими органами, відомчих природоохоронних планів і програм постанов місцевої адміністрації з питань охорони водних ресурсів;
- встановлення фактів залпових скидів або аварійного забруднення водойм, об'єми скидів;
- наявність планів заходів із запобігання залповим скидам, їх виконання;
- наявність плану дій персоналу у випадках аварійного забруднення;
- наявність аварійної бригади, її оснащеність технічними засобами та інші.

Закінчується перевірка складанням відповідних документів, насамперед акту перевірки, припису та інших інспекторських документів, пов'язаних із ужиттям адміністративних заходів (протоколи про порушення природоохоронного законодавства, постанови про накладення штрафів тощо).

5 Основні порушення водного законодавства

До порушень водного законодавства в частині охорони поверхневих і підземних вод суші належать:

- невиконання вимог водоохоронного законодавства під час планування, розміщення виробничих сил, будівництва й експлуатації народногосподарських об'єктів;*
- переуступка права водокористування й інші угоди, які в прямій або прихованій формі порушують право державної власності на воду.*
- самовільне захоплення водних об'єктів або самовільне водокористування.*
- забирання води з порушенням планів водокористування.*
- забруднення й засмічення вод.*
- введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без позитивного висновку державної екологічної експертизи, а також без споруд і пристроїв для запобігання забрудненню й засміченню вод або їх шкідливого впливу, зокрема, наявність у водокористувачів свердловин, які виконали своє призначення або повністю є виведеними з ладу й незатампонованими згідно з чинними правилами;*
- порушення водоохоронного режиму на водозаборах, що викликає їх забруднення, водну ерозію ґрунтів та інші шкідливі явища.*
- самовільне ведення гідротехнічних робіт.*
- пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв.*
- порушення правил експлуатації водогосподарських споруд і пристроїв.*
- безгосподарське використання води, яке веде до виснаження водних ресурсів.*

– порушення правил ведення первинного обліку води, що забирається з водних об'єктів і скидається в них, а також правил визначення якості стічних вод.

– неповідомлення відомостей про аварійні ситуації на водних

– невиконання вимог, розпоряджень, приписів і постанов органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони вод.

Порушеннями водного законодавства в частині охорони морських вод є:

– скидання з метою захоронення у внутрішніх морських територіальних водах України з суден і плавальних засобів, платформ та інших морських споруд, повітряних суден шкідливих речовин, радіоактивних речовин, радіоактивних і інших відходів, матеріалів і предметів, які можуть завдати шкоди здоров'ю людей і живим ресурсам моря, зонам відпочинку, зонам загального водокористування чи перешкоджати іншим видам законного використання морських вод;

– скидання з метою захоронення в економічній зоні України з суден і плавальних засобів, платформ і інших морських споруд, штучних складів, повітряних суден шкідливих або радіоактивних речовин, радіоактивних та інших відходів, матеріалів та предметів, які можуть завдати шкоди або перешкодити законним видам використання моря;

– всіяке навмисне затоплення (викидання на обмілини або берег) у внутрішніх морських територіальних водах і економічній зоні України суден та інших плавзасобів, повітряних суден, платформ або інших штучних споруд;

– забруднення внутрішніх морських територіальних вод і економічної зони України внаслідок незаконного скидання з суден і інших плавальних засобів, платформ і інших морських споруд, штучних островів неочищених до встановлених норм стічних вод, відходів, а також сумішей, які вміщують шкідливі речовини понад установлені норми;

– неповідомлення адміністрації найближчого українського порту про підготовку або проведення внаслідок крайньої необхідності скидання або незворотні втрати радіоактивних, шкідливих речовин (безпосередньо чи в

упаковці) або сумішей, які вміщують шкідливі речовини понад установлені норми, або інших відходів і матеріалів, що можуть завдати шкоди зонам відпочинку чи створити перешкоди для інших законних видів використання моря;

– скидання в межах внутрішніх морських територіальних вод і економічної зони України шкідливих речовин, радіоактивних та інших відходів і предметів, сміття на лід;

– забруднення морського середовища безпосередньо в результаті вибухових або подібних робіт, які виконуються під час розвідки чи видобування в економічній зоні України мінеральних ресурсів морського дна;

– проведення в економічній зоні України морських наукових досліджень без дозволу компетентних органів України або за наявності такого дозволу, але з порушенням погодженої програми і видів робіт та досліджень;

– створення штучних островів, установок і споруд в економічній зоні України, а також створення навколо цих зон безпеки без дозволу компетентних органів України або за наявності такого дозволу, але з порушенням погодженого проекту;

– незабезпечення установок та інших споруд в економічній зоні України постійними сигнальними засобами для попередження мореплавців, порушення правил утримання цих засобів у справному стані та правил з ліквідації морських установок і споруд, експлуатацію яких остаточно припинено;

– перебування у внутрішніх морських територіальних водах та економічній зоні України суден та інших плавальних засобів із вантажем радіоактивних токсичних відходів у рідкому або твердому стані без дозволу компетентних органів України.